

Tietoa Homan Puavilan Iljan suvusta Luvajärven kylässä

Elias-enon (Sirkeisen) muisteluksia Luvajärven kylästä ja Sirkeisen vanhasta suvusta sisarentyttarelle Irja Rämälle Lempäälässä 28.7.1999

Homan Puavilan Iljan (Eliaan) suvusta Luvajärven on säilynyt tietoja sekä kirkonkirjoissa että jälkeen jääneiden muisteluissa. Suku on vanha. Se on elänyt suvun jäsenten hankkimien tietojen mukaan Kiimasjärven Luvajärvessä jo 1600-luvulla. Vanhin muistiin merkitty esi-isä ukko Iivana (Ivan) eli noin vuosina 1695-1774. Sirkei Sirkeinpoika oli syntynyt ennen vuotta 1800. Hänellä oli neljä poikaa, Suuri Iivana ja Pieni Iivana sekä Suuri Homa ja Pieni Homa.

Elias Sirkeisen muisteluksia

Vienan ja Aunuksen läänien raja kulki siihen aikaan pitkin Luvajärveä. Luvajärven kyläkunta jakautui kahtia. Toinen puoli oli Jokelaisen joen ja Luhalahden takana. Pääkylä oli Aunuksen läänin puolella.

Suuren Homan Larin pojat Ontto, Hilippä ja Miitrei saivat asua Aunuksen puolella, mutta heidän jälkeläistensä piti muuttaa Vatasalmen puolella. Vienan läänin puolella kylää kaikki olivat Valdajeff-nimisiä, myös Abrahamoffeja. Sitä vastoin Larin Ilja Aunuksen puolella oli myös Valdajeff.

Eliaksen isänisä Pieni Homa (Foma) jäi asumaan Sirkein päätälle Luvajärvessä.

Suuri Homa asettui järven taakse Vatasalmen kylään, Vienan läänin puolelle. Suuren Homan lapsista Jyrki ja Teppana asuivat Vatasalmella, siis Vienan läänin puolella Luvajärveä.

Suuren Homan Teppanan lapsia olivat Timo ja Hilatta (Filat). Timolla oli viisi poikaa ja kaksi tyttäretä. Pojat siirtyivät Suomeen ja ottivat sukunimen Viena; myös tytär Ida tuli Suomeen. Idan mies oli August Väätäinen, veturinkuljettaja. Timon poika Taneli kuoli Kestilässä.

Suuren Homan Jyrin tytär oli Olona; mies oli Suvasen Jehrimä, erittäin hyvä mies 'vaikka olisi tulipuikkosella etsinyt' (karjalaisen sanonnan mukaan), maailmaa nähnyt ja kiertänyt. Jehrimä oli uskonnollinen. Jehrimä ja Olona ottivat otolapsekseen Jehrimän veljen Vasselein pojan, joka otti Suomessa nimen Valtanen, kuoli Mujejärvellä.

Aheisten suvun tietojen mukaan Pienen Iivanan lapsia oli ainakin Kliimo, Sirkei, Luasari ja Stepana. Elias Sirkeinen muisteli, että Pienen Iivanan pojan Iivanan lapset olivat Kliimo, Sirkei, Stepana, Luasari, Anni, Paro, Marppa ja Olona. Suuren Homan lapsia oli pääkylässä vain Suuren Homan Lari.

Muistoja esi-isistä

Suuri Homa asettui järven taakse Vatasalmen kylään, Vienan läänin puolelle. Pieni Iivana jäi Luvajärven pääkylään. Suuren Iivanan lapsia ei ollut pääkylässä. Suuren Homan Lari asui Luvajärven pääkylässä Aunuksen läänin puolella. Suuren Homan lapsista Jyrki ja Teppana asuivat Vatasalmella. Teppanan lapsia olivat

Timo ja Hilatta (Filat), Jyrin lapsia taas Vasselei, Prouhora, Iivana ja tytär Olona.

Luvajärven kyläkunta

Luvajärven kyläkunta jakautui kahtia. Toinen puoli oli Jokelaisen joen ja Luhalahden takana. Pääkylä oli Aunuksen läänin puolella. Luvajärven Vienan läänin puolella oli Suavasenniemi ja Issakanniemi. Suavanimisella miehellä oli pojat Jehrimä ja Vasselei. Nämä ottivat nimen Valdajeff.

Issakalla Issakanniemessä oli kolme poikaa: Pekka, Luasari ja Miikkali sekä tytär Anni. Issakka itse kuoli kolmesti niin sanotun valekuoleman.

Poika Hilatta oli yhdeksän vuoden ajan Venäjällä sotaväessä.

Pieni Iivana asettui Luvajärvellä pääkylään. Lapsia oli Ontrei ja Iivana. Ontreilla oli tytär, jonka mies Kostja (Konstantin) Akonlahdesta tuli kotivävyksi.

Pienen Iivanan poika Iivana jäi asumaan isänsä taloon. Iivana Iivananpojan vaimo oli Nokeuksesta Makarjovna (Makarinen tytär), joka eli 101-vuotiaaksi, oli buabona, siunasi kuolleet mm. Elias Sirkeisen veljen Miikkulan.

Pieni Iivana lumosi hevosen piirin keskelle laiturille; hevonen kuoli, kun Iivana ei muistanut päästää.

Pieni Homa, Eliaksen isänisä

Ukko Sirkei (Sirkein poika) oli kunnioitettu Lu-

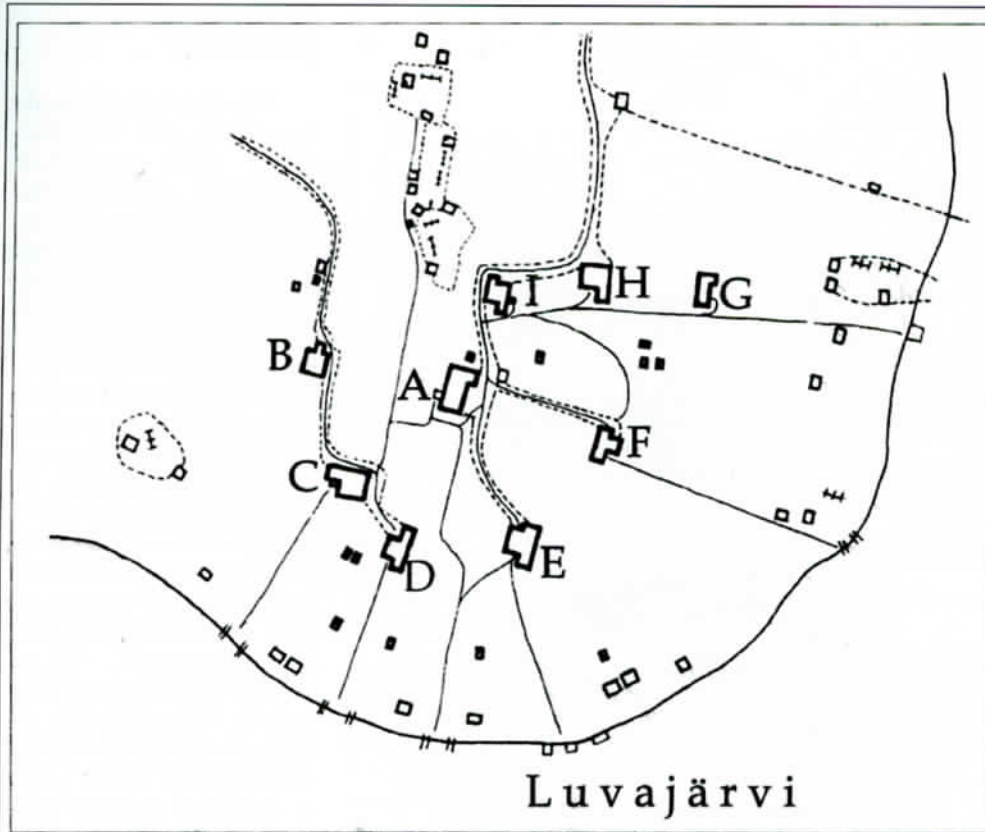
vajärvessä, Pieni Homa samoin. Kaiken tekivät itse, kuivattivat Kiekkisuon, räjäyttivät kallion honkia polttamalla. Kiekkilammen vesi laski toista metriä, tuli paljon peltoa. Huimia olivat tekemään töitä. Pieni Homa putosi jäihin, jäi tuuran päälle toinen jalka, puukolla veti itsensä ylös, sai virtsatietulehduksen.

Pieni Homa hoiti päätillaa kuolemaansa saakka, hänen jälkeensä Puavila. Pieni Homa haki ensimmäisen vaimon Repolan kuuluisesta Törhösestä. Kauppaa pienellä Homalla ei ollut, ainoastaan metsänahkakaupat Nizni-Novgorodiin.

Sirkei ja Pieni Homa kävivät joka vuosi vanhauskoisten kokouksissa Nizni-Novgorodissa, jossa oli Venäjän suurimmat metsäeläinten nahkamarkkinat. Pieni Homa kävi siellä isänsä Sirkein jälkiä, vesiteitse, vei samoin kuin isänsä sinne nahkoja, omia pyytämäänsä ja kyläläisten. Puavilan velipuolet Simana ja Omosu asuivat Pietarissa ja ottivat vaimotkin Pietarista.

Pieni Homa, Eliaksen isänisä

Pieni Homa hoiti päätillaa kuolemaansa saakka, hänen jälkeensä poika Puavila. Pienellä Homalla ei ollut kauppaa, ainoastaan metsänahkakaupat Nisni-Novgorodiin. Pieni Homa haki ensimmäisen vaimonsa Mauran Repolan kuuluisasta Törhösestä. Törhösen emäntä ei olisi antanut Maura-tyttäretään, mutta tytär itse halusi mennä Homalle. Häät

Luvajärven kylää kalmistosaaresta nähtynä

A. Kusman talo, B. Homan talo, C. Lari Valtasen talo, D. Tomentei Valtasen talo, E. Homa Sirkijä, F. Lari Sirkijä, G. Ontrei Sirkijä, H. Iivana Sirkijä, I. Klimo Sirkijä.. – Pikkurakennukset talojen liepeillä ja rannassa ovat aittoja, riihiä, latoja sekä kylvjä. (alkuperäinen kartta teoksessa Blomstedt-Sucksdorff: Karjalaisia rakeruoksia ja koristemuotoja, Hki 1900)

vietettiin Repolassa Törhösellä. Anoppi teki jonkin "tempun", mutta Homa astui anopin eteen ja käski työhön. No, anoppi rupesi kehräämään ja repo edessä! Homa ajoi revon pois. Homa itse katui sitä myöhemmin. Maura-tytär kävi prostiutumassa ennen äidin kuolemaa, kun väkisin lähti. Repolaan oli 60 km Luvajärvestä; Maura meni sinne hevosilla, samoin tuli.

Pienen Homan ja Marpan lapsia oli Marppa, joka naittiin Uhtuan Kylänniemeen, Omossu, Simana sekä Paro, jonka mies oli Pekka Peksujeff, Kostamuksen Kuotkuosta, Palaga, jonka mies Miinin oli Nokeuk-

sesta; heillä oli poika Paavo Miinin Nokeuksessa.

Simana ja Omossu menivät lähelle Pietaria kauppiaksi, samoin tytär Anni lähti Pietariin ja meni siellä naimisiin Bullmanin kanssa, jolla oli Oranienbaumissa liha-, lintu- ja vihanneskauppa. Bullmaneilla ei ollut lapsia. Simana ja Omossu ottivat vaimot Pietarista. Omossu rakensi Kiäntämöniemeen (Luvajärvestä) talon kattoon asti, mutta rakentaminen jäi kesken.

Sirkein tila Luvajärven pääkylässä jäi Pienen Homan Puavilalle.

Kylänniemen Marpan lapsia olivat Anttoni (Kanerva), Ville (Rainio) ja Katri. Ant-

toni ja Ville olivat Lapissa kauppiaina vanhemmalla iällä Rovaniemessä. Tytär Katri naittiin Jyväskyläteen Romanaisen taloon. Katrin mies, Romanaisen Miihkalin poika Iivana oli kauppiana pohjois-Suomessa. Iivanan veli Vasselei oli preparoiija ja kauppias Viljakalassa. Veljesten sisar, Romanaisen Senja meni naimisiin Pienen Homan pojan Puavilan kanssa Luvajärvelle.

Pienen Homan ja Marpan tytär Paro oli naimisissa Peksujeff-nimisen miehen kanssa Kostamuksen Kuotkuossa. Paron lapset Kostamuksen Kuotkuossa olivat Ananias, Nikifor (Mikihvoara) ja lisäksi tytär,

joka oli akonlahtelaisen Vitsasen Anufrien vaimo (Bogdanoff). Ananien vaimo oli myös Akonlahdesta: Rotkan Outi (Dobrinin - Tervamaa).

Pienen Homan ja Marpan tyttären Palagan miehen nimi oli Miinin. Heillä oli vain poikia. Vanhin heistä Pekka Miinin asuu Kiteellä.

Ontipan Nastasja

Marppa Törhönen kuoli. Pienen Homan toinen vaimo Nastasja Valtajeff oli Luvajärvestä "toiselta puolelta" - siis lahden takaa. Nastasja Valtasen kodin paikka oli Luhalahden takana, puolen kilometrin päässä Luvajärven pääkylästä eli ns. toini puoli. Jokelaisen joki erotti kylät, ja laski Luhalahteen.

Nastasja oli Ontipan talosta, joko Ontipan tytär tai Ontipan pojan tytär.

Eliaksen aikana oli kaksi autiotaloa: Malkkosen talo ja Onissiman talo ja kelja. Sieltä puolen oli myös Ollosen Kirilä (Olentjevits), venemestari. Kivijoki laski Kiitehen selästä Vatasalmen puolella.

Nastasja oli 30 vuotta Homaa nuorempi. Tästä avioliitosta oli lapsia Puavila ja tyttäret Natalie, Outi ja Anni. Nastasja oli pienikokoinen, kaunis. Pienenä Homa-ukko kiikutti Nastasjaa polvellaan. Homa-ukon ensimmäinen vaimo sairasteli, parani, sitten raskaana lähti Repolassa käymään, sairastui siellä ja kuoli sitten kotona. Lapsi ei ole elossa. Ukko Sirkei eli silloin vielä. Homa rupesi seurustelemaan nuoren Nastasjan kanssa, joka oli kaunis ja haluttu. Pruasniekoilla ei kisannut, kun piti Homaa mielessään. Homa pruasniekoilla katseli muita vanhempia, ikäisiään. Sirkei-ukko neuvoi, että poika ottaisi Nastasjan. Ikäeroa oli noin 25 - 30 vuotta.

Luvajärvestä monta keljaa

Puavilan äiti Nastassie, Senjan anoppi (siis kertojan

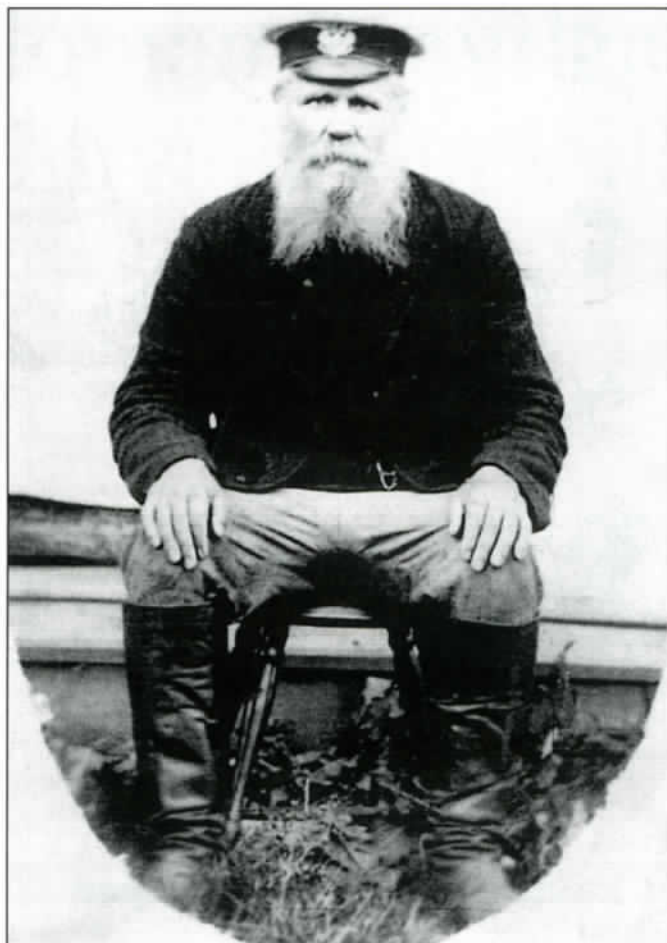
Eliaksen isänäiti, ämmö) eli miniänsä Senjan aikana ainakin viisi ensimmäistä vuotta kotona Homan Puavilan talossa, meni sitten keljaan. Kelja oli Ontipan talossa, Nastasjan syntymäkodissa.

Ensin ämmö meni tyttärensä Savinaisen Natalien luo asumaan, sitten meni keljaan. Kuismasen Juakon kelja oli talon toisessa päässä; sieltä oli salakäytävä sarajalle, hyvin suojattu kelja.

Strannikkojen keljaan siirryttiin erakoksi, piti kastattaa vanhauskoiseksi. Erakot rukoilivat, paastosivat keskiviikkoisin ja perjantaisin, saivat omaisiltaan ruokaa. Ukki Puavila antoi jauhoja keljaan, oli hyvin antelias. Keljassa olijat olivat hyvin terveitä, poimivat lakkaa ja mustikkaa, itse laittoivat perunaa. Nuoria ei ollut keljassa, kasteeseen otettiin vain vanhoja.

Pienen Homan ja Nastasjan Natalie tytär naitiin Miinoaan, Savinaisen Outokan pojalle Ontreille. Heillä oli viisi tyttäretä ja kolme poikaa. Homan Puavila ja Senja (Puavilan vaimo) kävivät Miinoassa nuorena parina Natalie tädin luona. Natalie täti ei ollut kaunis kasvoiltaan. Natalie tädille sanoi kaunis Savinaisen Iivanan naini: "emäskoinie kun on tuhma (ruma)", tarkoitti sillä Senjaa. Iivanan naini oli lievikasvoini, punakka. Senja kapeakasvoinen, ruskesilmäinen. "Inhan kaunis tyttö". Anni Vaara (synt. Sergejeff) kertoi, että naisihanne Karjalassa oli "pyöreikasvoini".

Pienen Homan tytär Outi meni naimisiin Nokekukseen Sirkein Pekalle (sukuun Aheinen eli Agejeff). Outilla ja Pekalla oli yhdeksän poikaa ja yksi tytär, joka meni naimisiin Nokekuksessa rikkaan Ahmon Stepanan kanssa. Pojista Ananie Aheinen muutti Ruotsiin. Anni tyttärellä (Bullman), joka asui Pietarissa, ei ollut lapsia. Puavilalla oli vanhempien veljen Omossun ja Simanan

Homan Puavila

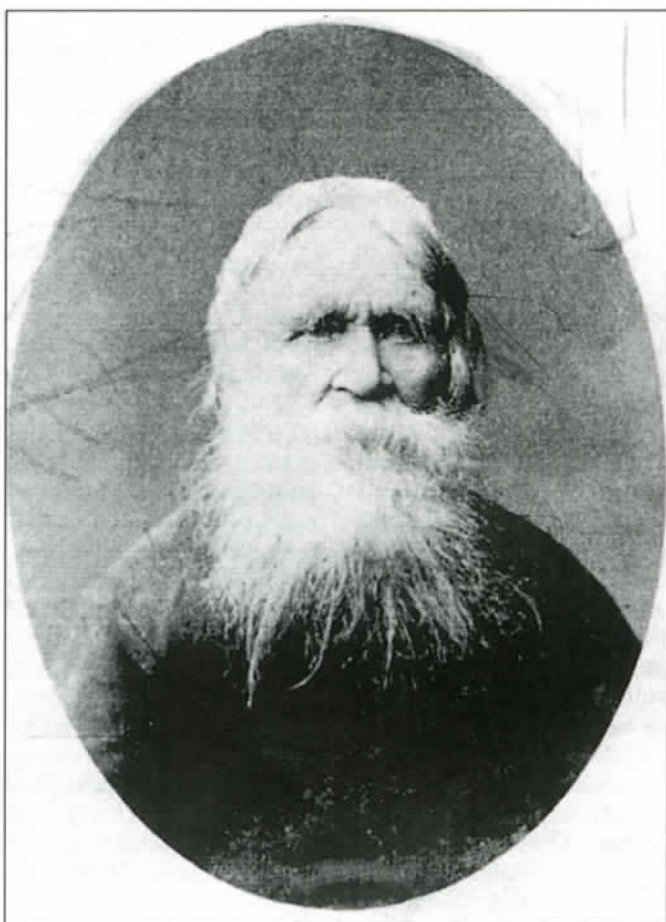
sekä sisar Annin kanssa vain kirjeysteys Pietariin. Puavilan tytär Anni (s. 1899 (1897), naim. Vaara) kävi Pietarissa sukulaisten luona noin 15- vuotiaana. Oli siellä monta kuukautta, eivät olisi päästäneet pois. Pienen Homan tytär Maija kuoli nuorena Karjalassa, kuten miehensäkin.

Pienen Homan poika Puavila kävi Inkerissä kulkukauppaa, puoli vuotta kerrallaan, sitten otti kotiin sekatarvarakaupan; mm. kankaita, rinkiä. Kesän tarve tuotiin Kuhmosta heinäpäivillä. Puavila kävi jo alle 20-vuotiaana Pietarissa veljensä luona oppimatkalta. Kävi Inkerissä kulkukaupalla, tuli kesäksi työajaksi kotiin, kun Pieni Homa vanheni. Kun terveys petti, Puavila tuli kotiin ja alkoi katsella vaimoa. Puavilan sukulaiset Kostamuksesta ja Puavilan sisarpuoli Marppa Kyläniemestä suosittelivat vaimoksi Romanaisen Oksenieta Jyväskylästä.

Mustalaisen povaukset

Oksenie tuli stroitsalle Kostamukseen sukulaisineen; siellä tutustuivat. Stroitsalla sovittiin sulhaseksi tulemisesta. Samana kesänä meni sulhaiskansa Romanaiseen ja häät pidettiin Jyväskylästä. Kyläniemen Katti (Pienen Homan ja I. vaimon Marpan tytär, jonka puoliso oli Jeremie Remu Kyläniemestä) oli naitu Jyväskylän Romanaiseen Okseniin veljelle.

Heti häiden jälkeen joku tietäjä - Elias eno ei tiennyt, kuka tietohuitti, rikkoi välit Puavilan ja Okseniin välillä. Okseni pelkäsi kovasti "rikkoutumista", häyön valvoi. Matkalla kotoa Luvajärvelle tiellä oli iso kyy, jota Oksenie säikähti, pelkäsi taikaa. Puolikymmentä vuotta sen jälkeen mustalaisakka povasi, että "on rikottu, on yrittänyt karata häyönä miehensä vierestä; käärme oli seurannut häämatkalla". Okseniin äiti selvitti asian Oksenielle ja siitä Oksenie

Pieni Homa Sirkeinen

Homan Puavilan talo Luvajärvenissä. Oikealla pirtti, vasemmalla vieraskamari ja sen alla aitta sekä sivulla heinäytille johtava ajosilta ja ovi. Keskellä eteisen ovi ja sen päällä akkuna. Ylinnä pirttiräystäään kohdalla näkyy pieni kaksoisakkuna, joka kuuluu isännän yksityiseen hartauskammioon. - Kansannousun aikaan päädyssä olevan halkipinon taa kätettiin jauhoja. Kesällä 1921 bolshevikit tunkeutuivat Homan Puavilan rukouskammioon ja upseeri vaati aseella uhaten poistamaan ikonit. (Kuva Sakari Pälsi/Sota-arkisto/HSA Itä-Karjala 48-51)

selvisi pelostaan. Oksienien läheinen ystävä varoitti häitten aikana, että "vain omie laittamies syö ja juo." Oksenie löysi hääyönä huivin tyynynsä alta. Sitäkin säikähti, että siinä se taika.

Posti kulki Jyväskylän lähes joka päivä. Hevoset olivat aina valmiina, jos sattuisi kulkijaa. Oksenie kävi kertomassa mustalaisen povauksesta Jyväskylän lähes äitinsä luona. Äiti oli silloin jo halvaantunut.

Kyläniemen Katin tytär Maija, myöhemmin Reiju, joka oli syntynyt Romanaisissa hoiti halvaantunutta Jenny-Maria mummoa. Elias-eno on lapsena käynyt mummon luona; pelkäsi sairasta mummoaan.

Puavilasta metsävartija

Puavila oli käynyt koulua muutaman viikon, oppinut lukemaan ja kirjoittamaan. Kun hän oli ollut kolmannen vuoden kauppoilla, kysyttiin metsävartijaksi; sitten ei enää mennyt kulkukaupalle. Puavila täytti hakukaavakkeet (metsävartijan) ja palkkavaatimuksen,

sai piirivartijan (objestsikan) paikan. Puavila johti tulipalolosammutuksia, oli kursseilla Vienan Kemissä. Usein syytettiin vastatuli. Puavilan oli myös mentävä vieraillekin alueille; sai päivärahat.

Puavilalla oli hyvä terveys, hyvä luusto, oli hyvä kävelijä, vahvat kynnet, maidon juoja. Kun sai metsävartijan luvan, hän haki myös kaupankäynnin lupaa. Myytävänä oli astioita, puukkoja yms. ja läskiä, ryyniä, sokeria, makeista, tupakkaa. Nahkaa meni paljon. Puavila oli voitonpyynnissä kohtuullinen. Asiakkaita tuli eri kylistä.

Puavilan kauppa oli "valkiessa aitassa"; sinne mentiin sintsosta. Kankaita oli pino tuvan nurkassa. Ukki Puavilalla oli rahalaitikko tiskillä, setelirahat raha-amparissa (aitassa rannalla).

Karjalan vapaussodan aikana ukki lähetti etukäteen omia tavaroita Kajaaniin kauppias Ipatin varastoon. Astiasto jäi talteen tuvan vinttiin; kauniita astioita. Kauppatavarat olivat jo loppussa. Sodan aikana ukki

Puavila ei ottanut tavaraa, kun veroja ei voinut mihinkään maksaa, ei halunnut kauppa-asioissaan sekasotkuja. Anni tytär myi kaupassa, siivosi, piti puhtaana. Senja - (Oksenie) mummo kertoi, että asiakkaat käskivät maistaa, olivatko jauhot hyviä. Siinä meni hampaat; paljon jauhoa meni.

Senja-mummo oli käsitöitäinen, teki ukille ja pojille takit, itselleen villapuvut, maalasi lattiat ja ikkunat; kotona oli ompelukone. Karjalassa ei pidetty kukkia ikkunalaudoilla; kukkien pidon Oksenie oli oppinut Suomesta tulleelta äidiltään Jenny Haurulta. Senjalla oli vakituisesti palvelija. Ämmö, Pienen Homan toinen vaimo Nastassie, eli ainakin viisi vuotta vielä kotona.

Halon teossa oli miesapua. Oli kolme lehmää, hevonon, lammasta, vasikoita. Kesällä lampaat pidettiin saarella, oli kaksi saarta. Kehrettiin lankaa ja kudottiin sukat ja villatakit. Larin Ilja tamppasi sarkaa.

Sakari Pälsin kirjassa "Karjalan talviteillä" Maija tytär (myöhemmin Maria

Untamala) seisoo Homan talon komean ulko-oven edessä yllään omat virkkaamansa hameet ja huivit.

Sikoja ei ollut muissa taloissa paitsi Kuismasessa Juakossa. Juakon isä Kuisma oli ehkä suomalaissyntyinen. Kylässä oli yksi suutari, oli oma paja sekä venemestari. Kotitarvesuutareita oli joka talossa. Puavila ei hiihtänyt hirviä. Talvella pidettiin jääryysiä (matikan) ja jääverkkoja. Puavilalla, piirimetsänhoitajalla ja laillisen kaupan omistajalla oli kaikki siihen aikaan nykyaikaiset kalastusvälineet, mm. automaattisen kalastusatrainen. Kun herkkä laukaisin koski siian selkää, ase laukesi heti. Myöhemmin tuli tuulastuskielto.

Puavilan Elias ja Maija (Maria) kävivät kokemassa verkkoja; erään kerran rysä oli niin täynnä, että halkesi. Siian kutu oli myöhään syksyllä, syksyllä myös mui-kun, keväällä ahvenen ja hauen kutu.

Heinämaita oli paljon. Kyläläiset tekivät heinää ja saivat kokoon puolet heinistä. Heinät pantiin supraan - heinäsuovaan. Tiitan Iivana

ja Jyrki olivat tekemässä ja sisar Domna. Tiitan Jyrki kulki kaupalla Kiteellä ja Sulkavalla, oli uskovainen. Heinää tuli niin paljon että Ipatin rahdintuojat ottivat mukaansa heinäkuorman hyvää heinää. Puavila myi mielellään hyvälle rahdin tuojille. Hän vei paljon lintuja syksyllä Kajaanin markkinoille. Linnut talletettiin kodassa. Puavila osti lintuja mm. eräältä Vonkajärven ukolta, joka toi ikänsä kaikki saaliit Puavilalle ja osti tavaraa Puavilan kaupasta.

Kauppa se on joka kannattaa

Puavila vei Kajaaniin myös oravan, karpän, saukon, vesikon, ketun ja joskus karhun nahkoja, monta kuormaa. Tullessaan toi tavaraa Kajaanista tai Kuhmosta. Kajaanissa pidettiin joulukuun markkinoita. Puavila ei enää käynyt kauppa Kajaania kauempana.

Luvajärveltä kävi kymmenen miestä talvet kauppa: kahdeksan Suomessa ja kaksi Pietarin ympäristössä. Kuhmo oli Luvajärven kannalta tärkeä kaupanteko- ja läpikulkupaikka. Kuhmossa oli liikekumppaneina kauppiat kauppiaita Korniloff, Ipatti, Kainulainen ja Juuso Heikkinen. Siellä oli myös Maakunta ja Kainuun osuusliike, leipomo, kirja-kauppa ja saha, joka sai sähköä puukäyttöisestä koneesta.

Rotkan Tatjana oli Ipatin kanssa naimisissa Kuhmossa. Puavila oli kosinut Rotkan Tatjanaa. Kuhmoon matkattaessa Luvajärvestä Miinoaan oli 25 virstaa. Miinoa oli toista sataa vuotta sitten kaupapaikka, 50 tulisijaa. Miinoasta oli kolme kilometriä Suomen rajalle. Ensimmäinen pysähdyspaikka oli Kannaksen talo viiden kilometrin päässä rajasta, sitten Lehon talo, Juolunka ja Varajoki Suomen puolella. Elias-eno oli käynyt ensi kerran Kuhmossa vuonna 1914 ja Kajaanissa kymmenvuotiaana. Prouhonoran Matti lainasi Piiteristä

tuodun takin ja tahtoi Eliaksen tuovan huuliharpun. Elias keräsi lumppua, lähetti Kajaaniin ja tilasi huuliharpun. Matti ei kuitenkaan saanut kallista huuliharppua, taisi saada makeisia ja krinkeliiä.

Naiset eivät käyneet Kuhmossa edes kylässä, kävivät vain Karjalassa sukulaisissa ja pruasniekoilla. "Toiselta puolen" kävi Kuhmossa pari naista. Puavila ja Senja kävivät Miinoassa nuorena parina Natalie-tädin luona.

Puavila veti usein ristit velan päälle, kun joku ei jaksanut maksaa. Ei hätyytännyt ketään velan maksussa. Senja-vaimo pani pula-aikana piiloon sokeritoppia ja siemenvoita mustaan aitaan, panetti lisäseinän. Kun Puavila löysi ne, niin hän jakoi niistä kyläläisille vanhaan hintaan.

Myös Kontratalla oli kauppa Kiimasjärvellä. (Suuren Homan Jyrin Kontratta Luvajärveltä, neljäs Jyrin pojista.) Nokeuksessa oli kauppa rikkaalla Ahmolla.

Pekka Tiilikainen kävi sota-aikana Romanaisen talossa Jyväskylähdessä, selosti tarkkaan kodin sisustuksen; se oli niin kuin ennen, kuvat seinillä. Selostus on otettu radioon nauhalle. Seinillä olevien sanomalehtien alta tuli esille vesivärimaalauksia, hyvin tehtyjä, mm. keisariperhe. Senja (Oksenie) mummi kuunteli Suomessa selostusta radiosta, sanoi: "Ne olen minä itse tehnyt".

Pekka Tiilikainen oli myös kotoisin Jyväskylähdessä, Tiilikälän perästä.

Maija Untamala kertoi 1994, että äiti-Oksenie näytti silloin tällöin heille kotona Luvajärvestä Jyväskylähdessä maalaamaansa kuvaa tsaariperheestä, hevosista ja ajoneuvoista. Työ oli tehty pitkälle paperiliuskalle, jonka Oksenie aina varovasti kääri auki. Se jäi Luvajärvelle.

Tyttärien kosinnat

Netsäini Rukajärveltä kosi Törhösen Nadjaa, sai

aparat; otti Savinaisen Iivannan Iron, yöpyivät tullessaan Törhösessä. Törhönen piti heitä hyvin. Nadja meni Paavo Miininille. Paavo oli kosinut Puavilan Annia.

Myös Maria Untamala kertoi muistavansa Paavo Miininin kosinnan. "Räystäähän ammutti, onko vierahalla tilua, mentih tsupukah, neuvoteltih".

Puavilan Annin ensimmäinen virallinen kosiomies oli Tsillisen Pekka Nokeuksesta; Anni puhalsi tuohuksen sammuksiin, antoi aparat. Myös Savinaisen Iivannan poika Huotari kävi kosimassa, ei sulhaiskansan kanssa, vaan tätinsä Kuismasen Joakon naisen kanssa; Outokan pojanpoika. Tsilliset olivat varakkaita, hurjia raatajia; poika ei ollut Anni pruasniekoilla kisautanut, lienee hakenut työnaista.

Jyrkisen Vasselein Ontippa Vatasalmen puolelta kosi Anniä; oli kaukaista sukua, komea mies aliupseerin puvussa, oli sotaväessä, hurjaluontoinen. Homan Jyrin Vasselei, Ossipan isä löi vaimoan, kun muamo-akka räykkytti. Minja ei vuoteen puhunut muamo-akalle. Minja meni viikoksi kotiin, Vasselei vei. Vasselei otti sen jälkeen toisen asenteen. Ossippa meni Tiirikin Marpan kanssa naimisiin. Tiirikki oli rikas kauppias. Yhteiset häät pidettiin Suavsen Pekan kanssa.

Ahava (Paavo nuorempi) oli käynyt Luvajärvellä Eliaksen kotona Vienan Kemiin mennessään, ihastui Anniin.

Poavilan Anni ja Elias

Anni oli käynyt alkeiskoulua omassa kodissaan; oli ollut myös naisopettaja. Usein opettajan mukana oli nuori opettaja, harjoittelija, koeopettaja. Koulu oli kirkollinen.

Puavilan Anni oli käynyt kaksi kertaa Pietarissa Anni-tätinsä (Pullman) luona Nokeuksen Outi tädin kanssa. Anni Bullman, ukin sisarpuoli, asui Pietarissa,

heillä oli kauppa. Pullmanit siirrettiin - karkotettiin - Svir-joen varteen (Syväri). 52- tai 55-vuotias Anni-täti kävi toukokuussa 1922 Nokeuksessa tai Miinoassa Natalie-siskon luona. Natalie tädin pojat Aleksei ja Miikkula (Niilo) saivat kirjeen vanhemmiltaan Suomeen, Kontiolahteen. Kullemma Miinoan kylä tyhjennettiin, muun muassa Savinaiset siirrettiin Petroskoihin asti.

Puavilan Elias kävi koulua Kuismasessa Juakossa Luvajärven kylässä, opettajana oli Pavel Konstantinovits Kirilin.

Metsänmies kohtaa kontion

Olkkasen Homa. Puavila Sirkeistä, Homan Puavilaa, vielä vanhempi, oli vahva ja väkevä mies. Kerran tuli karhu vastaan kahden pennun kera; Homa päätti ottaa toisen pennun kontiinsa, mutta tuli tappele karhun kanssa. Homalla oli puukko aseena. Lopulta Homa sai karhun alleen ja painoi kurkusta, karhu takajaloilla repi ja raateli, Homa sai karhun toisen jalan jalkojensa väliin, mutta sitten loppui voimat mieheltä ja karhulta, kellahtivat lopen uupuneina vierekkään. Karhu sitten alkoi taas nuuhkia Homa, jolloin Homa veti puukolla kurkun auki ja kun häneltä oli käsivarret ja jalat rikki raadeltu, niin nytki karhun nahkaa, sitoi ympäri käsivarsien, kangasta myös. Kotiin päästyään ovelta sanoi, että eivät pelästyisi, jotta olen tapellut karhun kanssa, olen veressä. Sauna lämmitettiin ja haavat puhdistettiin. Rukajärveltä kutsuttiin lääkettä ja haavat paranivat. Karhunpennut haettiin puulaatikoissa Olkkaseen. Elias Sirkeinen sanoo muistavansa valkeat pitkät arvet Homan käsivarsissa. Olkkasen Homa eli noin 95 vuoden ikäiseksi.

Elias Sirkeisen muistelu olen täydentänyt kahdella kirjekopiolla sekä Aheisten (Agejeff) suvun

keräämillä kirkonkirjatiedoilla Sergejev-suvun (Sirkeisten) vanhimmista esisistä. Nämä olen varmistanut Repolan kirkonkirjoista, joiden kopiot Pentti Keynäs antoi ystävällisesti käyttööni.

Karjalan kansannousu

Homan Puavilan viimeinen kirje Luvajärvestä 23.1.1922 oli osoitettu Luvajärven silloiselle kyläkomendantille Waseli Waaralle: "Olkaat hyvät ja ottakaat mejän kaksi lehmää ja tapakaa ja lihat ottakaat armijah ja nahkat jos voisija laitaa Leholle ja kuitenkin annatte ja otrija, mikä lienee, niin ne otatte ja punnitte ja jätätte noin viisi puutaa siementä varten. Olen meinann jatkaa matkaa yli rajan, kuin se on niin haikeaa elämätä nyt ja hyvästi jään. Pavel Sergejeff." (Heimosota-arkisto. Itä-Karjala 1921-22: 17.)

Puavilan vanhin lapsi Anni lähetti kirjeen veljelleen Jegor (Jyrki) Sergejeffille rintamalle samoihin aikoihin: "... me olimme koko meidän perhe Kontokissa. Isä on vielä nytkin siellä, ja me tulimme kotiin takaisin, mutta menemme koko perhe takaisin. Me teurastimme kaksi lehmää ja annoimme otraatalle ja sonnin teurastimme itseä varten. Mummo (Nastasja) jää siihen missä oli (keljaan). ... Nyt kun menemme talosta pois, Jumala tietää, missä me tulemme olemaan ... ja nyt koko nuorisoo lähtee taistelemaan. Huomenna lähdemme kotoa ... " (Heimosota-arkisto. Itä-Karjala 1921-22: 3.)

Luvajärven tilanne 22.1.1922 Karjalan Metsäsisien ylipäällikön adjutantti Riihijärven mukaan: "Etappitie selvä ... Akonlahdi - Kontokki - Luvajärvi - Kiimasjärvi. Ylipäällikkö Kontokissa. Kylässä (Kiimasjärvi) ei ole miehiä lukuunottamatta pappia, lukkaria ja paria muuta ... Komendantin ilmoituksen mukaan maximit ja 2 kk. lähteneet Luvajärveltä. Kiimasjärveltä punikit vieneet 15

hevosta ja kyläläisiä hevosmiehiksi. (Karjalan kansannousun arkisto XII)

Lisätietoja kirkonkirjoista

Ukko Iivana (Ivan) eli noin vuosina 1695-1774.

Sergej Sergejevits (Sirkei Sirkeinpoika) elossa noin 1760-1837.

Sergej Sergejevitsin lapset: Ivan 1. (Suuri Iivana) s. 1777, elossa 1850, Ivan 2. (Pieni Iivana) s.1791, elossa 1850, Foma 1. (Suuri Homa) s. 1793 tai 1794, k. 1860,

vaimo Fekla Arhipovna s. 1804 tai 1807, elossa 1858.

Foma 2. (Pieni Homa) s. 1805, elossa 1850, vaimo (I.) Marfa (Marppa) Törhö-

nen s. 1809, vaimo (2.) Anastasija (Nastassie) Valdajeva k. 10.12.1924.

Ivan 2. Sergejevitsin (Pienen Iivanan) lapset: Ivan s. noin 1833, Anton s. noin 1835, Klementij (Kliimo) s. noin 1838, Andrei (Ondrei) s. noin 1840, Darja s. noin 1826 tai 1827.

Foma 1. Sergejevitsin (Suuren Homan) lapset: Jelena (Olona) s. 1826 tai 1827, Stefan (Stepana) s. 1828 tai 1829, Ivan s. 1831 tai 1832,

Agafja s. 1834 tai 1835, Anna s. 1838 tai 1839, Jegor (Jyrki) s.1839 tai 1840, Lariion (Lari) s. 1840 tai 1841, Paraskeva s. 1844 tai 1845.

Foma 2. Sergejevitsin (Pienen Homan) ja Marfan lapset:

Marfa (Marppa) s. noin

1839, Amos (Omosu) s. 1844, Semjon (Simana) s. 1849 tai 1850, Praskovja (Paraskeva, Paro) s. noin 1852, Palaga.

Foma 2. Sergejevitsin (Pienen Homan) ja Anastasian (Nastasjan) lapset: Natalia (Natalie), puoliso Andrej (Ondrei, Ontto) Savinainen eli Savinainen Outokan Ontrei, Anni naim. Pullman, Maria, Pavel Fomits (Homan Puavila) s. 1865, vaimo Ksenia Vasiljevna Tsigojeva Jyväskylästä, Avdotja tai Jevdokija (Pienen Homan Outi) s. 1866, puoliso Pekka Sirkeinp. Aheinen (Agejeff), Nokeuksesta.)

Teksti ja lisäykset
IRJA RÄMÄ

Strannikojen salaiset rukoukkeljat eteläisen Vienan kylissä

Vanhauskoisten pääpaikka oli Luvajärven kylä

Starovieroja vienalaiset sanotah "strannikat", "strannikat": "Strannikat ollah ne, ket riähkyä varatah", "jumalahiset ihmiset", "kumpaset Jumalua usottih eikä varattu, ta oikiessa i oltih".

- Tiijän tai muissan hyvin heitä, - sano Kalevalan eläjä **I.J. Peksujev** (s. 1909).

Kertojan mukah heitä oli äijän. Ta usko heillä oli erikoini, ei pravoslavnoi. Tuisukuussa oli ristimispäivä, konsa hyö ristiyyhtti täh vieroh ta annetti uusi nimi (esim. Anna-Jouki). Heitä lasetti veteh vuatteissa, täkin piällä, sen nurkista tarttu usiempi henki. Hyö lasetti rissittävä jortanoh, suureh avantoh. A siitä vastarissitty rejellä vejetti kel'l'ah.

Kel'l'a on pieni pirttini talossa, missä isäntä anto heitä elinsijan.

Rikenempäh kel'l'a oli liävässä tai se rakennetti liävän seinäh kiini. Se oli hirsini ta katto oli yksipuo-

lini. Kel'l'an siäme piäsi liävästä, tallista tahi sarajalta. Ta siinä aina oli oma ovi.

Vielä I.J. Peksujev kerto, jotta karjalaisen kirjailijan Juakko Rugojevin Akim-tiätällä Kontokin Suojärvässä oli kel'l'a liävän vieressä, sinne oli ovi liävästä. Kel'l'oissa eletti joko yksittäin tahi kolmin-nellin henkin. Eryähiççi eläjie oli 18 henkie.

Valtijo ahisti starovieroja. Kel'l'an eläjie syötti ta suoritti sen kylän rahvas, missä hyö eletti.

I.J. Peksujev kerto ieläh: - Strannikat ei ruattu. Heitä tuotih ruokua, a hyö molitti heitä syöttäjien puolesta.

Kalevalan eläjä **Veikko Pällinen** (s.1921) muisti toisin:

- Starovierat oltih hyvät ruatajat, kaikkein paremmat ruatajat. Autetti suurie perheie, kaçottih lapsie heini-aikah ta syysruatojen aikah. Tästä heitä maksetti. Poik-

koimmat naiset kerättih marjua içellä tai toisilla. Hyö eletti omalla kunnallah, kalassetti ta meçassetti.

Ne oltih korkiekasvuset, ruskieposkisiet meçästäjät.

A.M. Peksujeva (s. 1920) kerto:

- Strannikat eletti kel'l'oissa ta vain molitti. Yhet akkaset, sejas ei ollun nuorie eikä miehie.

Luvajärvässä strannikka-akkaset eletti kel'l'assa, kumpasen pitomonna anto heitä omassa talossa Juakko Valdajev. Kel'l'a oli sinçin takana. Strannikat pietti lehmyä, pantih potakkua, niitetti heinyä. Yksi oli paikallani, luvajärviläini, toiset kaksi oli tultu Uhtuan piiristä. **1)**

Luvajärvässä oli kolme kel'l'ua. Niissä eletti yksin, kaksin, kolmin ta eryähiççi enämmin. "Myö veimä heillä muistelijaista: maituo ta sriäpnä. Kaikin hyö oltih vanhat ta kipiehiset. Yksi